

Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter*

Nærings- og handelsdepartementet
ved Ragnhild Sund

Oslo, 17. september 2010

Høringsuttalelse fra Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter angående rapporten «Prosesskartlegging av bedriftsetablering»*

Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter*, har pr dags dato 6.350 tilhengere. Av disse deltok 1.085 i en spørreundersøkelse basert på forslagene i Rambøll-gruppens rapport. (Mer info om dette i vedlegg 1).

I rapporten «Prosesskartlegging av bedriftsetablering» kommer det fram flere gode forslag som kan forenkle hverdagen, både for dem som ønsker å starte for seg selv, og for dem som har erfaring som selvstendig næringsdrivende. Forenkling av skjemaer, forventet saksbehandlingstid, samordning av tjenester og bedre service fra NAV er eksempler på dette.

Allikevel ser vi at hovedutfordringen ikke handler om oppstart, men å overleve som selvstendig næringsdrivende.

Over 200.000 nordmenn har ikke noe sikkerhetsnett ved sykdom eller bortfall av inntekt

Rambøll-rapporten konkluderte med at sosiale rettigheter er en vesentlig risikofaktor ved bedriftsetablering. Det kommer også frem av vår egen undersøkelse at dette bekymrer de næringsdrivende i høy grad. De har ikke råd til å være syke. Svært mange opplever det som problematisk at selvstendig næringsdrivende ikke har de samme rettigheter som lønsmottakere i Folketrygden. Det at man ikke får alminnelige rettigheter til sykepenger hverken for seg selv eller for syke barn og heller ikke dagpenger ved bortfall av inntekt, er et stort usikkerhetsmoment og oppleves som urimelig, fordi selvstendige betaler minst like mye skatt som lønsmottakere.

Mange, særlig unge mennesker, vegrer seg for å starte opp for seg selv, nettopp på grunn av denne økonomiske usikkerheten. Hvis man for eksempel får et barn som blir alvorlig syk, risikerer man å miste både gård og grunn.

Dyre forsikringer gjør at overraskende mange ikke har sykeforsikring og dermed møter en svært usikker skjebne ved sykdom. Ved sykdom har en selvstendig næringsdrivende kun rett til 65 prosent av overskuddet (gjennomsnitt av de siste tre år). Av de 1.085 personene som deltok svarer hele 75 prosent at de ikke har noen tilleggsforsikring.

Dette er svært alvorlig om sykdom rammer. Skal vi anta at dette er representativt for alle enkeltpersonforetak i Norge (289.289 i følge SSB, se vedlegg 3), vil det i praksis si at dette gjelder 217.000 nordmenn.

Hvert år går minst 30.000 selvstendige arbeidsplasser tapt

Vi mener at det er på høy tid å se på rammevilkårene ved å drive for seg selv i Norge, og hvordan man skal overleve, ikke bare om å få flere til å etablere og satse sparepengene sine. Det etableres ca. 30.000 nye enkeltpersonforetak hvert år, og omtrent like mange AS. Kun halvparten av aksjeselskapene overlever mer enn fem år, og tre av fire enkeltpersonforetak legges ned i løpet av de første fem årene. Alle politiske partier snakker varmt om nyetableringer, men lukker øynene for at det hvert år går minst 30.000 selvstendige arbeidsplasser tapt.

En fersk rapport om bedriftsetablering fra Nordisk Råd, publisert denne uken, viser nettopp at mange nyetablerte bedrifter går til grunne i Norge og at vi ligger på jumboplass i denne sammenhengen.

Ønsker å etablere aksjeselskap

I Rambøll-rapporten kommer det fram at flere ville ha valgt selskapsformen AS i stedet for ENK eller ANS/DA, om det var enklere rammevilkår for å drive AS. I spørreundersøkelsen gjort i Facebook-gruppen viser det også at 74 prosent ville benyttet selskapsformen AS istedenfor ENK/DA med andre rammevilkår. Dyre revisorregninger, høyt beløp for å starte opp og mye papirarbeid er et hinder for mange fra å starte et AS (se mer i vedlegg 2).

Forskuddsskatt er et problem

Hele 93 prosent svarer at det et stort problem å skulle betale skatt før pengene er tjent. Videre oppleves det som svært aggressivt at man ved forsinket betaling av forskuddsskatt blir innkrevet hele årsbeløpet, med trussel om tvangsfordring. 31 prosent av de som deltok i undersøkelsen har opplevd dette. Denne fremgangsmåten skiller seg ut fra alminnelig praksis.

Vi er små, men vi er mange

Det kan virke som at man ofte tenker på store bedrifter med mange ansatte, hver gang det er snakk om bedrifter og selvstendig næringsdrivende i Norge. Virkeligheten er at 289.289 bedrifter, 60 prosent av alle bedrifter i Norge, er små foretak uten ansatte, i tillegg til 102.180 små aksjeselskap med under fire ansatte. Småbedriftene er rygg-raden i norsk næringsliv. De utgjør mange arbeidsplasser og må få ordninger som er til å leve med. Mange er levebrødsbedrifter, som har kun til hensikt å skape en enkelt arbeidsplass. Andre ønsker å vokse, men opplever trange vekstvilkår. Både små og store foretak er med å skape arbeidsplasser og næringsvirksomhet i Norge.

Våre forslag til bedringer

Når Næringsdepartementet nå tar fatt i dette temaet ønsker vi å være en stemme for de mange små foretakene. Vi mener at å gi bedre sosiale rettigheter og fjerne dyre forsikringsordninger, gi rett til sykepenger fra tredje dag og ved barns sykdom, samt rett til økonomisk støtte ved bortfall av arbeid er nødvendige tiltak. Dessuten må det bli enklere å etablere AS, som ved å fjerne revisorplikt for små selskaper, differensiere mellom små og store aksjeselskap og forenkle administrasjonen av et AS. Vår undersøkelse viser også at det er nødvendig å se på ordningene for forskuddsskatt. En idé vi tror kunne være god er å opprette et eget næringsombud, som kan være det offentliges Norges stemme for denne gruppen. Mange opplever i følge vår undersøkelse møtet med både NAV og Skatteetaten som krevende. Det er vanskelig å få den hjelpen man trenger. Sivilombudsmannen kan i noen saker være til hjelp, men et eget ombud som konsentrerer seg om at næringsdrivende får den hjelpen de trenger, for å fortsette en trygg og samfunnsnyttig drift, mener vi ville være en viktig støtte til næringslivet.

På vegne av Facebook-gruppen

Selvstendige Arbeidere krever like rettigheter

Margrete Tennfjord
(arbeidsgruppen)

Bertil Berg-Olsen

Inge Ås

Unni Nordbrenden

Vedlegg:

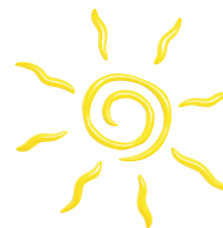
Vedlegg 1, Om Facebook-gruppen og spørreundersøkelsen

Vedlegg 2, Resultater fra spørreundersøkelsen

Vedlegg 3, Norske bedrifter etter antall ansatte pr. 01.10.10 (SSB)

Om Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter*

Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter*, har pr 16. sept. 2010 6.350 tilhengere – flere med mange års erfaring som selvstendig, andre helt nyetablerte.

Hensikten er å være en gruppe for alle som skaper sin egen arbeidsplass, *selvstendige arbeidere*. I denne gruppen ønsker vi å samle så mange selvstendige arbeidere som mulig. Med begrepet *selvstendige arbeidere* mener vi enkeltpersonforetak, små aksjeselskap, norsk-registrerte utenlandske foretak (NUF) og de som sympatiserer med vår situasjon. Vi ønsker å påvirke rammevilkårene for å drive næringsvirksomhet her i landet.

Gruppen ble etablert i april 2010 i forbindelse med en markering i 1.mai-toget i Oslo. Responsen var stor og engasjementet sterkt. Derfor fortsetter gruppen å eksistere som pressgruppe overfor de politiske beslutningstakere, og som et forum for diskusjon og informasjon. Gruppen er partinøytral og drives idealistisk uten kommersielle interesser. En arbeidgruppe bestående av fire selvstendige næringsdrivende administrere aktiviteten.

Om spørreundersøkelsen

Facebook-gruppen *Selvstendige arbeidere krever like rettigheter*, organiserte i perioden 1.-10. september 2010 en spørreundersøkelse basert på forbedringsforslagene til Rambøll Management Groups rapport om *Prosesskartlegging av bedriftsetablering*. Undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av Easyfacts spørreverktøy. På denne måten kunne alle som ville i Facebook-gruppen si sin mening. På tidspunktet for undersøkelsen var det ca. 6100 tilhengere i gruppen.

Vi la også inn tilleggsspørsmål, som vi mener var relevante å ta opp, samt åpnet opp for egne kommentarer fra hver og en. Tilleggsspørsmålene omhandlet sosiale rettigheter og forskudsskatt. Spørreskjemaet ble besvart anonymt.

1.085 personer deltok i undersøkelsen.

Skjemaet bestod av 30 spørsmål til avkryssning og åtte kommentarfelt, hvor vi mottok i alt 1235 kommentarer. Vår svarprosent ligger på 17 prosent av gruppen og vi mener at vi har et enestående materiale. Rambøll-rapporten hadde til sammenligning 30 informanter.

Av disse 1.085 respondentene driver 1.007 eget firma.

16 % er i etableringsfasen.
16 % har drevet 2 – 3 år.
22 % har drevet 4 – 6 år.
15 % har drevet 7 – 10 år
30 % har drevet mer enn 10 år.

Vi har en god aldersspredning med hovedvekt fra 25 til 52 år.
60 % kvinner og 40 % menn.

83 % driver enkeltpersonforetak, 8 % AS og de siste prosentene fordelte seg på NUF og andre foretaksformer.

18 % svarer at de er usikre på om de vil fortsette driften.

Gruppen består av et stort mangfold av bransjer.

Resultater fra spørreundersøkelsen

I vårt spørreskjema har vi delt inn respondentene i syv kategorier etter bransje. De første fire er de samme som i Ram-bøll-rapporten: tjenesterrådgivning, kafé og restaurantbransjen, bygg og anlegg samt import og eksport. I tillegg tok vi med regjeringens satsingsområde miljø, energi, reiseliv og maritim sektor som egen kategori. Vi har lagt til kunstner/kreative yrker som egen kategori. De som ikke synes de hørte hjemme i noen kunne velge «Annet» og evt. oppgi bran-sjen i kommentarfeltet.

Informasjonsinnsamling og rådgivning

Forslaget om at informasjonen bør samordnes og forenkles, med flytskjema som gir overblikk over nødvendige akti- viteter støttes som et godt eller svært godt forslag av hele 85 prosent av respondentene. I hvilken grad informasjonen oppleves som vanskelig språklig sett eller vanskelig å søke frem, varierer i besvarelsene.

72 prosent svarer at de kjenner svært lite eller litt til rådgivningstjenestene på telefon og til Innovasjon Norges mandat og nettverksgrupper. At NAV har store utfordringer i forhold til informasjon bekreftes av undersøkelsen. 90 prosent synes det er et godt forslag med en egen kontaktperson hos NAV.

Sosiale rettigheter

97 prosent av respondentene svarer at det er et problem at de ikke har fulle rettigheter i Folketrygden.

Av de som deltok svarer hele 74 prosent at de ikke har noen tilleggsforsikring. Dette er alvorlig om sykdom rammer.

Skal vi anta at dette er representativt for alle enkeltpersonforetak i Norge, vil det i praksis si at det er 217.000 nordmenn som har svært begrensede rettigheter i Folketrygden.

For alle 289.289 selvstendig næringsdrivende, også de som har tilleggsforsikring, gjelder det at de

- ikke har noe sikkerhetsnett om arbeidsgrunnlaget blir borte (næringsinntekt gir ikke rett til dagpenger)
- ikke har rett til sykepenger ved barns sykdom
- ikke har pensjonsordninger

70 prosent opplever tilleggsforsikringen hos NAV som for dyr.

90 prosent mener krav om dokumentasjon hos lege fra 1.sykedag er urimelig, når lønsmottakere først må til lege 3. sykedag. Like mange er helt eller delvis enig i at det slår urimelig ut at sykepengegrunnlaget for selvstendig nærings- drivende er gjennomsnittet av de tre siste års overskudd. Arbeidstakere får utbetalt etter lønnsnivå ved sykefraværet.

«Med en sønn som måtte operere en stor cyste i hodet og jeg etterpå ikke har kommet igang igjen, har jeg fått null hjelp hos NAV, selv med attester og brev fra både barnevern og lege er de bare frekke og jeg må selge halve gården, og det er et byråkrati som bare herjer med oss, når alt ikke går på skinner drukner man i krav og papirer!»

«Jeg måtte legge bedriften i konkurs pga sykdom.»

«Vi mister ikke bare arbeidsplassen, men risikerer også å miste hjemmet og kan bli satt flere år tilbake økonomisk ved langvarig sykdom...ikke noe frisende om etablerere får vite dette før de begynner.»

«Ja, det er en utfordring av dimensjoner, og jeg føler at Norge gjør det vanskelig. Min største bekymring er sykdom, og det å få barn. Jeg kan ingen av delene, for da går jeg konkurs.»

«Jeg håper å kunne få råd til forsikring en dag»

(Uttalelser fra deltakere i undersøkelsen)

Selskapsform

77 prosent er helt eller delvis enig i at oppstartskapital på 100.000 kroner kan være et hinder for å etablere et AS.

83 prosent er helt eller delvis enig i at revisorkostnadene blir for dyre til at de kan drive et AS.

80 prosent er helt eller delvis enig i at formaliteter og krav til rapportering i et AS gjør administrasjonen for komplisert.

På spørsmål om man ville etablere eller gå over til et AS med andre rammevilkår, svarer 74 prosent at de ville gjort det.

«Det er helt vanvittig at de som driver enkeltpersonforetak og ofte i praksis nærmest fungerer som arbeidstakere i forhold til en eller et par bedrifter, skal skattelegges så tungt, ikke ha rettigheter til dagpenger og svært dårlige sykepenge-rettigheter. Jeg vurderer nå seriøst å skifte til NUF.»

«Jeg vil bare presisere ytterligere at terskelen for å opprette et AS er altfor høy!!! Det er så vidt jeg overlever med mitt enkeltpersonforetak og tanken på at jeg kan bli syk er skremmende...»

«Jeg har ikke den kapital som trengs for å stifte et AS. Ønsker ikke å utsette familieøkonomien for et ekstra lån.»

(Uttalelser fra deltakere i undersøkelsen)

Forskuddsskatt

Av deltakerne er 91 prosent helt eller delvis enig i at forskuddsskatt bør knyttes nærmere faktiske inntekter. 341 personer (31 prosent) svarer at de har erfart myndighetenes praksis med å innkreve forskuddsskatt for hele året. Så godt som alle er enig i at denne praksisen mer aggressiv enn nødvendig. (Dette var ikke tema i Rambøll-rapporten).

«Jeg savner fleksibilitet i systemet rundt forskuddsskatt. Selv om man oppgir en samlet inntekt for hele året så vil ikke det automatisk si at inntjeningen er lik hele året rundt slik den kvartalsvise forskuddsskatten tar høyde for. Her burde det feks være mulig å oppgi at omsetningen det første halvåret blir lavere enn det andre og at forskuddsskatten tilpasser seg det.»

«Har sonet fengselsstraff for manglende mva innberetning mens jeg var alvorlig syk og hadde forbud mot å arbeide.»

(Uttalelser fra deltakere i undersøkelsen)

Generelle funn

Vårt generelle inntrykk er at det er vanskelig å leve med rammevilkårene som selvstendig næringsdrivende tilbys i Norge. Mange opplever stor utrygghet, fordi de ikke har tilstrekkelige sosiale rettigheter og heller ikke noe sikkerhetsnett hvis næringsgrunnlaget skulle falle bort.

«Jeg har inntrykk av at små foretak og særlig foretak drevet av kvinner har dårlig kår.»

«Har gått over i lønnet arbeid etter 25 år som selvstendig i enmannsforetak. Forskjellen er himmelvid!»

«Å drive som selvstendig næringsdrivende i Norge er en risikosport. Ingen hjelp å hente fra det offentlige. Våre leverandører er greie med f.ex for sen innbetaling fra vår side. Hos kemneren er dette umulig, der er det bare å betale fort som svint, betaling til skatt/moms går også, hos oss i alle fall, før lønn. Vi har ingen forsikringsordning pr. dags dato, det har vi ikke hatt råd til. men jobber med saken nå. Bedriften vår går bra, men det er mange knipetak man går igjennom på et år. Grunnen til at vi har klart oss er nøysomhet, og hard jobbing og flaks. Staten har overhode ikke noe med å gjøre at vi har fått det til. Vi har gjort alt selv. Som selvstendig er man er 'on our own' «

(Uttalelser fra deltakere i undersøkelsen)